СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 171. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 26-го липня, 1937 VOL. XLV. No. 171. Jersey City, N. J., Monday, July 26, 1937. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ПРО СВОЮ ПРОГРУ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт виявив через своїх ґазетних представників, яке становище займає він до повалення його проекту судової реформи.

Передівсім президент дає до зрозуміння, що він іще далі вважає цю реформу потрібною. На його думку, край іще далі потребує запевнення, що суди займуть поступовіше наставлення до суспільних справ. Президент думає, що, не зважаючи на невдачу його кампанії за реформу суду, вже само поставлення цеї реформи на порядок дня причинилася до того, що найвищий суд почав зміняти своє назадницьке становище.

Цей зворот може бути лише тимчасовий і тому треба буде колись іще раз піднести кампанію за постійну реформу суду. Одначе президент не робить навіть натяку на те, як і коли це він думає в будучності робити.

ПЛЯНУЮТЬ ЗАКРИТИ КОНҐРЕСОВУ СЕСІЮ ЗА ТРИ ТИЖНІ.

ВАШИНҐТОН. — Провідники адміністрації задумають переперти через конґрес скоре ухвалення важних законів та закрити сесію до трьох тижнів.

Між найважнішими справами, яких ухвалення домагається уряд, є: закон про години праці й заплату, новий закон про мешкання, закон проти податкових ухилів та закон до процедуру в нижчих судах.

Уряд сподівається викінчення цих справ у такому короткому часі тому, що з відкиненням реформи федеральних судів усунено головну перешкоду до скорої законодатної праці.

ЮНІЇ ЗАКИДАЮТЬ УРЯДОВІ БАЙДУЖНІСТЬ ДО СТРАЙКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Дві великі юнії, звязані з Комітетом Промислової Орґанізації, а саме, майнерська юнія та Орґанізаційний Комітет Сталевих Робітників, виступили публично з закидами проти федерального уряду, що, мовляв, уряд проявляє крайню байдужність до нарушування прав робітників підчас страйків проти великих сталевих корпорацій.

Юнії вказують на те, що підчас цих страйків згинули досі 17 робітників. Юнії називають це мордом.

ИДУТЬ ДО СУДУ ПРОТИ ВІДПРАВИ ІМІҐРАНТІВ З ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК. — Полковникові Брегонові Сомервелові, місцевому директорові Адміністрації Поступу Праці, доручено позов Рози Гуркін проти відправлення її з допомогової роботи на тій основі, що вона не є американською горожанкою.

Суд визначив переслухання на вівторок.

ЗНОВ БІЙКА НА ТЛІ СТРАЙКУ РОБІТНИКІВ ДОКОВИХ ВАРСТАТІВ.

НЮ ЙОРК. — Страйкарі обкидали камінням і цеглами робітників, що їхали автами на роботу до фабрик підприємства „Робинс Драй Док енд Ріпер Компані" в Бруклині.

Бійка зчинилася кілька миль від фабрики. Ніхто не був ранений поважно. Поліція арештувала 7 осіб.

СТРАЙК ПАРАЛІЖУЄ ДОСТАВУ МОЛОКА.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Через страйк шоферів моторових возів, викликаний юніями, що належать до Американської Федерації Праці, великі доставці молока, як „Соплі-Вилс-Джовнс Дейрі Компані" та „Ґрейт Атлентик енд Пасифик Ті Компані" не могли доставити молока. Не доставлено коло 95% молока.

ВИКРИЛИ ВЕЛИКУ ШАЙКУ АВТОМОБІЛЕВИХ ЗЛОДІЇВ.

НЮ ЙОРК. — Поліція арештувала 6 осіб, котрі, на її думку, належали до широко розгалуженої шайки, що займалася специяльно крадіжем автомобілів.

Каже поліція, що злодії крали автомобілі, завозили їх до своїх ґаражів, там їх чимскорше розбирали, а потім продавали частини осібно. Поліція каже, що в ґаражах цеї шайки знайдено части автомобілів, які представляють разом вартість 300,000 долярів.

КОНҐРЕС ПРОТИ СТИНАННЯ ЦІН.

ВАШИНҐТОН. — Сенат ухвалив проект сенатора Тайдинґза, котрий звертається проти стинання цін купцями в дрібній торговлі. Проект дозволяє фабрикантам умовлятися з купцями, що вони мають продавати товари по означеній фабрикантами ціні.

Закон звертається проти великих ланцюхів крамниць, котрі таке стинання цін практикували на велику шкоду дрібним купцям, які цього не могли робити.

ВИКЛИКАЛИ ДОЩ — ВИКЛИКАЛИ БУРЮ.

Під Варшавою в довкільних селах вешталися обманці Я. Мазурек і Я. Сташевський, що подавалися за працівників Метеорольоґічного Інституту, інжиніри та винахідники, і приймали від несвідомих селян „замовлення на дощ". В селі Великі Давиди зібрали від селян 200 зл. і, уставивши на полі якийсь апарат з обіцянкою дощу за дві години, відїхали на роверах. Селяни дійшли врешті до зрозуміння, що це звичайний обман, діґнали обманців, і тільки завдяки допомозі поліції оминули обманці селянського лінчу.

ПРИМУСОВІ ЛІКУВАННЯ СУХІТНИКІВ В ОНТЕРІО.

Онтерійський премієр Гепбурн заявив, що лікування сухітників буде примусове у провінції. Фонд на ту ціль буде признаний з провінційної каси. Існує плян будови санаторій для сухітників, щоб відокремити їх від здорової частини суспільности.

КОВАЛЬ - ГРОШОРОБ.

Поліція зайняла в Мих. Ґерея матрицю до вибивання 10-злотових монет, що її Ґерей знайшов на мості в Жидачівщині. Поліційні розшуки виказали, що цю матрицю виконав місцевий коваль Юда Вайс. Його арештували.

ЗАМКНУЛИ ЦЕРКВУ.

У Владивостоці замкнули найстаршу церкву й останню в цьому місті. В тій церкві ще цього року відправляли вели кодне богослужения. Офіційно подали за причину цього — „брак вірних". Тимчасом самі вірні домагаються відчинити церкву.

50 ЛІТ ГОРИТЬ.

У 1883 році підчас гірничого страйку в стейті Огайо гірники покинули працю, але адміністрація копальні наняла до праці муринів, щоб страйк зломити. Мурини почали працю, а страйкарі розілляли в підземеллях нафту й підпалили її, щоб налякати страйколомів. Від нафти зайнялися деревляні підпори копальні й обильні зложжя чорного вугілля. Всі зусилля погасити пожежу покінчились невдачею. Вугілля горить уже 50 літ і досі згоріло, як обчислюють знавці, більше як 12 мільонів тон. Акційна спілка збанкротувала, робітники розійшлись по інших містах, а ціла оселя перемінилася в безлюдний пустар. Тому, що під землею є ще більше як 50 мільонів тон вугілля, уряд хоче тепер іще раз спробувати погасити цю підземну пожежу.

НЕБУВАЛИЙ УРОЖАЙ В ОНТЕРІО.

Онтерійський премієр Гепбурн заповідає, що цього року Онтеріо буде мати небувалий урожай збіжжя, який „придасться на випадок европейської війни". Уряд подбає, щоб на жнивах примістити якнайбільше безробітних і власним коштом перевезе їх на фарми. За той час їх родини будуть діставати державну допомогу.

ЕМІҐРАЦІЯ НЕ БУДЕ ОТВОРЕНА.

Канадійський міністер Т. А. Крірар заявив у Лондоні, що покищо не може бути мови про можливість еміґрації до Канади з Анґлії. Канада не може пускати еміґрації до того часу, доки не розвяже проблеми безробіття, хіба що мова виключно про еміґрацію рільничу.

СЛАБІ ВИГЛЯДИ НА ВРОЖАЙ У КАНАДІ.

Згідно з останнім звітом домініяльного статистичного бюра про стан збіжжя у степових провінціях вигляди на добрі врожаї в західній Канаді є поважно захитані. Останні дощі поліпшили ситуацію лиш у тих околицях, у котрих уже передтим падали обильні дощі. Стан збіжжя в Манітобі, західнім Саскачевані і в Піс Ривері, в Алберті, є вповні вдоволяючий. Зате в полудневім Саскачевані ситуація катастрофальна, а в усіх частинах Алберти за винятком Піс Риверу вигляди марні. Довгі спеки спалили пасовища, збіжжя є низькі й утлі, а гарячі вітри витягають із землі решту вогкости. Такий стан навіває сумні думки у фармерів, котрих існування на наступний рік дуже поважно загрожене.

ЖИТТЯМ ЗАПЛАТИВ ЗА ЖМЕНЮ ТРАВИ.

Ґаєвий з Поздимира, (повіт Сокаль, стрінув цими днями в лісі Петра Сінка, що рвав траву, і хотів його зловити. Сінко вирвав ґаєвому палицю і хотів нею боронитися. Тоді ґаєвий стрілив до Сінка. Тяжко ранений Сінко помер по дорозі до шпиталю. Ґаєвий Піско арештований.

ВЕЛИКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗІЗД КАНАДІЙСЬКИХ ФРАНЦУЗІВ.

До міста Квебеку зїхалося в неділю, 21. червня, 10,000 делеґатів з усіх канадійських провінцій і Злучених Держав на пятьденний конґрес збереження французьких традицій і мови в Північній Америці. На конґрес прибули делеґати навіть із Франції й середущо-американської републики Ґаїті. Між делеґатами видніють імена найвищих церковних і світських достойників французької народности, словом — представництва всеї зорґанізованої французької суспільности в Північній Америці. На відкритті сесії проводили ґубернатор провінції Квебек і премієр Дюплесі. Між іншими промовляли кардинал Вилнев і ґенеральний ґубернатор Канади, лорд Твідсмюр. Конґрес мав характер національної маніфестації канадійських французів.

ОДЕРЖАВ $8,500 ЗА ПОПАРЕННЯ ПРОМІННЯМИ Х.

Лава присяглих найвищого суду видала в Едмонтоні 18-го червня вердикт, на підставі якого д-р Дж. Кук має заплатити фармерові Дж. Ейбелові з Лойдминстеру $8,500 відшкодування. Д-р Кук лікував Ейбела два роки тому й, насвітлюючи проміннями Х, попросту живцем спалив жертву своєї необережности. Ейбел ще дотепер не вилікувався з попарень.

ДЗВОНИ, ЩО ДЗВОНЯТЬ ПІВ ТИСЯЧІ ЛІТ.

У величавій ґотицькій катедрі в Кольонії є дзвони, що їх уміщено там у 1437 р., отже рівно тому 500 літ. Відтоді до нинішніх часів дзвони виконують свої завдання без закиду і є вони цінною памяткою Німеччини.

ВДЯЧНІСТЬ НІПОНОК ДЛЯ МАТЕРЕЙ.

В Ніпоні (Японії) є своєрідний звичай шлюбних дарунків. В дні вінчання молоді одержують від кревних і знайомих дарунки. Ці презенти молода приймає з вдячністю й на другий день після вінчання обдаровує ними свою матір. Цей звичай має означати, що дочка дякує своїй матері за виховання та опіку.

ВОРОГИ НАРОДУ, ВОРОГИ БУҐАЇВ.

„Соціялістическое Земледеліе" стверджує у вступній статті, що в комісаріяті хліборобства СССР „загніздилися вороги народу і систематично вели саботаж худобячої та кінської програми. Контрреволюціонер проф. Діонідов з комісаріяту хліборобства визначив найцінніші буґаї на кастрацію. Директори годівельного відділу цього комісаріяту, Цилько та Сірота, не постачали білоруським годівельним фармам расових буґаїв".

Є чутки, що згадані худобячі саботажники вже арештовані.

РОЗБУДОВА КИЄВА.

Оселя Дарниця, що лежить на лівому березі Дніпра, перетворюється на промисловий район Києва. Тут збудовано ваґоно-ремонтний завод, будується тонкосуконний комбінат та фабрику штучного волокна. Вже передтим існував тут льоно- і ґумо-ґенераторний комбінат.

ВБИВСТВА.

В селі Княжолука, Долинщина, вбили незнані люди Дмитра Якимова. — В Оборошині, Городеччина, вбили в сні 33-літнього И. Кузьму; вбивників: жінку вбитого та її коханця Ст. Маковського арештувала поліція.

ЇЗДИВ НА ОСІ ВАГОНУ.

К Франції приловили якогось Міколайчика, що подорожував по ріжних краях під потягом, на осі. Він заїхав так до Чехословаччини, а опісля до Австрії. Тут його приловили, але випустили й він поїхав до Швайцарії. В Швайцарії зловили його знову й відставили на австрійську границю. Звідтіля дістався він до Франції, та тут його посадили в тюрму.

ЯК ПРАЦЮЄ БДЖОЛА.

Щоб зібрати 1 фунт меду, мусить бджола зробити 37,500 летів. З кожного лету бджола приносить приблизно 1½ грама меду.

370,000 ФРАНКІВ ЗА ОБРАЗ.

На ліцитації в готелі Друта в Парижі найвищу ціну здобув образ „Молода жінка при фортепяні". Твір славного французького імпресіоніста Реноара продали за 370,000 франків.

„ДЯКУЄМО НАШИМ ВОРОГАМ"

УЖГОРОД. — У тижневику закарпатських українців „Свобода" поміщено редакційну статтю під наголовком „Дякуємо нашим ворогам", якої більшу частину сконфісковано. Лишилися тільки клапті, з яких можна догадатися, що ця стаття була присвячена останнім протестам української суспільности Закарпаття проти ломання української мови і чести. „Свобода" пише: „В останніх днях ціле наше Закарпаття розгорілося могутнім вогнем і горить. Мов смолоскипи — душа від душі запалюється й поширюється вогонь із хати на хату, з села на село, й у короткому часі ціле народовецьке Закарпаття зайнялося ясною поломінню національної свідомости й грізним вогнем народнього гніву. Горимо! А що ми накінець уже раз розгорілися, за це від серця дякуємо нашим ворогам... Так, ціле Закарпаття сьогодня затиснуло кулаки й стоїть готове до безпощадного бою проти кожного, хто посмів би брудними руками дотикатися наших святощів, наших українських прапорів, нашої української мови й нашої української народньої чести. Протестаційні збори українців в Ужгороді були могутнім ударом дзвону на тревогу".

З НЕДОЛІ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА ПІД ПОЛЬЩЕЮ.

ЛЬВІВ. — У звязку з перенесенням куратора львівської шкільної округи, Ґадомського, українські часописи обговорюють сумні факти, що свідчать про занепад українського шкільництва під Польщею. В 1920 було на просторі польської держави 3,662 українських народніх шкіл. У 1926 році осталися тільки 134 школи. А нині тяжко ствердити, чи є ще бодай одна українська народня школа в дійсному того слова значінню.

ПОЛЯКИ ЗАВИДУЮТЬ УКРАЇНЦЯМ ЇХ ІНТЕЛЕҐЕНЦІЇ.

КРАКІВ. — Польський український часопис „Ілюстровани Курер Цодзенни" поміщує статтю, в якій різко осуджує польську інтелеґенцію за те, що вона тільки преться до міста, а не хоче працювати для села. Він пише: „Польський селянський освічений син, діставши посаду, чимскорше вироджується, часто зміняє назвище. Словом, робить усе, щоб його не посуджували за це село і не лучили з ним". Як протиставлення цьому він пише: „Прикладом може послужити українське село. Молодь виучується в торгівлі, в хліборобстві, вертається на село, підносить його. Українська молодь створила найбільшу силу, якою розпоряджають українці: кооперацію".

СОВЄТСЬКА МОЛОДЬ ТАКОЖ БУНТУЄТЬСЯ.

МОСКВА. — Після „чистки" в адміністрації, літературі, науці, сталінський режім забирається до чистки в рядах Комсомолу, себто в орґанізації совєтської молоді. „Комсомольская Правда" признала, що в останніх часах влада усунула вісьмох високих провідників молодечого руху в Совєтах, а між ними недавнього редактора таки самої „Комсомольської Правди", Бубекіна. Серед усунених і арештованих знаходяться також головні секретарі московського Центрального Комітету, Ілінський, Лукіятов, Файнберґ, а також два головні секретарі Центрального Комітету України, Андреєв і Влінков. Їм усім закидається шкідливу роботу в користь „фашистівських держав, Японії і Німеччини", та посуджується в звязках з Троцьким. За те „Комсомольская Правда" називає їх „шкідниками народу", які „при помочі ріжних зрадливих провокаційних маневрів старалися затруїти Комсомол, щоб використати молоть для своїх кримінальних цілей".

АКТИВНІСТЬ НАЦІОНАЛІСТІВ У СССР.

МОСКВА. — На останньому засіданні Ценвральному Виконному Комітеті в Москві, делеґат, що заступав Україну, Хацкевич, ствердив, що в Україні, Білорусі, Грузії, Азербейджані, Вірменії, Казакстані, Татарії, Монголії слідна активна діяльність націоналістичних елементів, які співпрацюють з „ворогами народу", „троцькістами і бухарінцями".

ЯКІ БАТЬКИ, ТАКІ ДІТИ.

ЛОНДОН. — До села Бречфа в Англії милосерні анґлійці спровадили кількасот бездомних дітей, яких родичі воюють в Еспанії. Та ті діти тепер показалися нещастям для села: Ображені за те, що настоятелі скартали їх за деякі проступки, вони підняли бунт, напали на один готель і повибивали всі вікна; а коли прийшла поліція, вони забарикадувалися бочками і почали поліцію обкидали камінням. Ці вибухи тревають уже кілька днів. Мешканці села тепер роблять заходи, щоб тих войовничих дітей звідтам забрали.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ГІРШЕ ВІЙНИ

Сенатський субкомітет для виховання й праці, що на основі сенатського уповновласнення розсліджує нарушення прав свободи слова, зборів і орґанізації, предложив сенатові звіт зо свого розсліду відомих крівавих подій, що скоїлися в Пропамятний День, 30-го травня цього року, в Шікаґо. Цей рапорт є страшним обвинуваченням шікаґовської поліції за масакру, від котрої вмерли 10 осіб, а 90 були тяжко ранені.

Сенатський комітет закидає поліції передівсім безпотрібну брутальність. Поліція почала вживати проти страйкових демонстрантів пальної зброї, палок і слізного ґазу, коли на це не було потреби, бо демонстранти поліції не зачіпали.

Поліція поводилася з неоправданою брутальністю й далі, за ввесь час подій, побиваючи учасників демонстрації без найменшої потреби, катуючи нераз лежачих уже людей. Навіть капітани поліції, коли їм предложено рухомі фотоґрафії бійки, признавали, що поліцаї поводилися брутально.

Поліція поводилася брутально вже по закінченні бійки, бо не то що сама не давала помочі раненим, але й не пускала інших давати поміч раненим і вмираючим.

Ще пізніше, коли публична опінія обурилася на цю поведінку поліції й зажадала докладного слідства, поліція, замісць розсліджувати події безсторонно, обмежилася до збирання доказів на те, що напад був приготований юніями й страйкарами, та що поліція виступила у власній обороні.

Сенатори звертають спеціяльну увагу на теорію поліції, що нібито юнії підготовили захоплення силою фабрик сталевого підприємства й у цей спосіб самі спровокували кріваві події. Сенатори кажуть, що, не зважаючи на такі чутки, ніхто не міг предложити доказів на ці закиди. Сенатори є певні, що юнійні орґанізатори на такий ризиковий плян не впалиб. Значить, поліція не лише зловживала своєї влади запобігати заворушенням, сама їх викликуючи, але й зловживала своєї влади робити розсліди по доконанім злочину, бо звертала вину від справжніх виновників на невинні жертви.

Поліційної сили вжито нібито для вдержання спокою й порядку, але поправді на те, щоб зломати страйк робітників сталевих підприємств. Доказом цього є те, що поліція була узброєна в палки й слізні ґази не поліційним департаментом, але сталевими баронами.

Такі лячні факти розкрили сенатори. Вони зробили свою роботу, не зважаючи на те, що за цей рапорт їх будуть лаяти й переслідувати приятелі сталевих баронів. Щож тепер зробить уряд, діставши цей рапорт? І що зробить громадянство? Чи піде чередою голосувати на тих, що відповідають за брутальну поліцію?

Іван Крипякевич.

З ІСТОРІЇ ПІДЛЮТОГО

в 1810—1860 р.

Від непамятних часів до маєтностей галицької митрополії належали добра Перегінсько над рікою Лімницею. Як говорила традиція, цей ключ надав галицькій митрополії князь Лев, пізніше признавали це надання польські королі. Але в XVI. ст. управителі державних дібр почали квестіонувати приналежність Перегінська до церковних земель, зачали на них наїзди і серед крівавої боротьби опанували перегінський ключ. Галицько-львівське епископство боронило своїх прав перед судами і щойно 1693 р. епископ Шумлянський добув для себе корисний декрет. Але треба було ще цілого століття, щоб цей присуд виекзеквувати; аж за австрійської влади обновлена галицька митрополія відзискала Перегінсько.

Перший митрополит Антоній Ангелович (1808—14) занявся уладженням перегінських дібр, старався їх загосподарити й упромисловити. Йому завдячує початок оселя Ангелів, названа так від назвища митрополита; тут заснував він залізну гуту або гамарню; був це великий, солідно мурований будинок, що його звалища звертали увагу туристів ще до недавніх часів. Митрополит Ангелович був також відкривцем мінеральних джерел у долині під горою Лютий, в місці, яке називали Підлютий або Підлюте. Про це згадує кореспондент львівського „Слова" 1864 р., підписаний криптонімом Підлютянин: оглядав він „мінеральну воду, по большой части сірчану, по преданію пок. митрополитом Ангеловичем ізобрітену". Непідписаний кореспондент віденського „Вістника" 1859 р. (ч. 49) говорить про те, що митрополит мав намір оснувати тут лікувальне заведення: „Преосвященний Святитель митрополит Антоній Ангелович оціняв здішнеє жерелище мінеральних вод по достойности, і вічна шкода, що его велика гадка, учредити зді постояннії лічебнії купелі, пойшла з оним великим мужем, як много інших спасительних гадок, в гроб без осуществленія".

Може заховалося де листування митр. Ангеловича або інші акти з його діяльности — бажано булоб віднайти докладніші дані про стан живця у Підлютім на початку XIX. століття.

В першій половині XIX. ст. Підлюте чи радше Ангелів було вже звісне як лікувальний живець і в ґеографії Іполіта Ступницького, Galicya 1849 р. с. 73, читаємо: „Ангелів, оселя посеред гір, пять миль від Калуша, з джерелом мінеральної води, при котрім давніше існувало купелеве заведення, і залізна гута, від кількох літ занедбана".

В Підлютім лікувався митрополит кардинал Михайло Левицький (1818 до 1858). Про це є згадки в його кореспонденції до епископа Снігурського. В листі з 14. травня 1837 р. пише: „Як літо буде тепле і які непередбачені події не перешкодять, думав би я поїхати до Перегінська і там ужити купелів сірчаного джерела, бо ревматизм у правім рамені не тільки не перестав докучати, але крім цього ще й у правім коліні почав мені докучати". В іншім письмі, з 19. травня 1839 р., зазначує митрополит: „По Зелених Святах думаю залишити Львів і, як літо буде сприяти, поїду на якийсь час до купелю у перегінських горах" (Укр. Архів т. XII. ст. 113, 119). Кільканацять років пізніше митр. Левицький дальше лікувався в Підлютім; в листі з 23. листопаду 1853 р. пише до еп. Яхимовича; „Здавалося, що купелі під Лютим мали якийсь добрий вислід, але це слабе поліпшення зникло разом з незвичайно гарною погодою жовтня. Тепер терплю так, як терпів я передше (Укр.-руськ. архів т. XII—XIV., ст. 379). В кожнім разі живець Підлютого був помічний старому митрополитові. Про це писали ріжні кореспонденти з Підлютого: „Тут глядів і знаходив віддавна підкріплення своїх утлих сил бл. п. Его Високопреосвященство кардинал Михаїл Левицький" (Вістник 1859, ч. 49); „тії купелі в Подлютом, которії при ослабленних силах бл. п. кардинала і митрополита в так глубокой старости при здоровлю удержували" (Галичанин, 1862 р., ст. 173).

Митр. Левицький побудував у Підлютім епископську палату з сімома кімнатами з каплицею. Чи старався також про влаштування джерел, про це не маємо ніяких даних.

З 1859 р. маємо звістку про хорих у Підлютім. „Сего року завитали у наші сторони", пише кореспондент віденського „Вістника" (ч. 49), „гості із Львова і певно причиняться немало к розголошенію слави ізцілительних наших вод, которії достойнії суть з значнійшими австрійськими водами, численно посіщаними, ревновати в кождім відношенії, — і будуть они колись ревновати доістно, скоро знайдеся предприниматель і постараеся о прочую вигоду, якої вимагають гості от порядочного купельного заведенія".

До розвитку Підлютого причинився багато третій з черги митрополит, Григорій Яхимович (1860—1863). „Його кріпкою постановою було Підлютий до ряду справжніх купелевих заведень піднести і так хорим і потрібуючим лікування чоловіколюбно прислужитися", писав в роковини смерти митрополита Підлютянин у „Слові" 1864 р. (ч. 34). Справді митр. Яхимович вложив у Підлюте дуже багато заходів і коштів.

Передусім він уладив дорогу в Підлютім. На цю дорогу покійний виложив до двох тисяч ринських; 120 робітників три місяці працювали щоденно. Лімниці надано у двох місцях цілком нове ложище, поставлено два великі мости, гору Сокіл понад беріг ріки, де веде облаз, розбито стрільним порохом.

У Підлютім розпочав митр. Яхимович нові будови. Коштом 1,000 ринських виставив церкву, для якої сам уложив пляни; будову розпочали 1862 р., закінчили 1863 р. Вище церкви почав будувати митрополичу палату на 19 кімнат; за його життя поставили фундаменти з пивницями. На ріці поставив млин з одним каменем. На луці Слютошара побудували доми для садівника і лісничого.

Митр. Яхимович занявся й уладженням джерел. На його доручення перевів аналізу мінеральної води д-р Василь Волян, українець, директор лікувального заведення в Бардієві (пізніше професор черновецького університету і посол); аналіза виказала м. ін. бром, йод, нафту, сіль, і „водотворний ґаз". Аналіза переховувалась у пароха в Перегінську. Дальше митрополит упорядкував джерела. Над криницею з мінеральною водою збудували восьмигранний будинок, високий ь сяжні, покритий банястим дахом. Джерело творило, здається, рід тушу, — так треба хіба розуміти слова туриста, що „готов єсть істокопад („Штурцбад)".

Митрополит Яхимович думав навіть про ґазове освітлення Підлютого: „але улюблена гадка покійника, щоби видобуваючіся водотворні ґази при помочі покровця (?) видобувати і до нічного освітлення керничної площі вживати, не здійснилися; до тої цілі була вже замовлена прегарна ліхтарня і залізна рура".

Проєктували також уладити для гостей: купальню що мала складатися з 15 кімнат, 10 мешкань для приїзних, гостинницю з великою салею і дві „малопродажні крамниці.

Ці заходи митр. Яхимовича звернули на Підлюте загальну увагу. До славного живця почали напливати навіть селяни з далеких околиць. „Ця вода від часу перебування митрополита Григорія в Підлютім у червні і липні 1862 р. прославилася між селянським людом; ми бачили багато мандрівників, що сюди поспішали; вони наповняли свої боклажки водою і вертались до дому з тою вірою, що несуть для слабих свояків певний лік". (Слово, 1864 р., ч. 32).

Першу основнішу статтю Підлютому присвятив Венедикт Ружицький у Галичині 1862 р. п. з. „Природа в горах карпатських". Описав він докладно дорогу до лікувального місця, околицю, побут населення і з признанням оцінив заслуги митр. Яхимовича. Він також каже, що у Підлютім лікувалося багато людей. „З тетешних сторін багато таких, яких уже всі лікарі покинули, знайшли повне оздоровлення у ревматичних слабостях". У тім часі розсліджували також друге джерело, віддалене ¼ милі від Підлютого. Подорожник висловлює надію, що як це джерело буде використане і зараз переведе деякі уліпшення для гостей, — води стануть небавом голосні і можна буде надіятися, що неодин у своїй недузі знайде там поміч. А Підлютий стане притім хоч малою нагородою за всі ті волості, котрі нам тут у тих сторонах за чужої влади віднято". — Лік Вістник.

БІБЛІОГРАФІЯ

ВЕЛИКИЙ СПІВАНИК „Червоної Калини", збірник пісень стрілецьких, історичних (козацьких), побутових, обрядових, жартівливих — в опрацюванні для хорів: мішаного, мужеського і жіночого A CAPELLA за редакцією д-ра З. Лиська, видавнича кооператива „Червона Калина", Львів, 1937, великий формат, ст. 310 + XXII.

Розкішне видання, дуже гарний папір, виразний друк слів і нот, мистецька окладинка М. Бутовича — одне слово: книжка, якої вже давно чекало наше громадянство, й передівсім наші хори, наші співочі товариства, читальняні співочі гуртки і — наші родини, що здавендавна плекають спів. „Співаник" містить 229 пісень, ноти до них поміщені на 319 сторінках, а слова на 22 — ззаду книжки. Поміж цими піснями знаходимо 60 стрілецьких пісень (усі крім одної: „Ой, та зажурились"), 41 — історичних, 9 — чумацьких, рекрутських, парубоцкьих, 23 — любовні пісні, 15 — побутових, 30 — коляд, колядок і щедрівок, 23 — веснянок, гаїлок і купальських пісень, 6 — обжинкових, 13 — заручинових, весільних, хрестильних, 9 — жартівливих. Найкраща частина (й найбільша) — стрілецькі пісні; має вона ще окрему вартість, бо при кожній пісні зазначена її історія: коли вона повстала, коли її вперше співали, хто уклав до неї слова, музику, тощо. Решта пісень — народні, з ріжних частин української землі, всі вони оброблені легко й доступно. Подані пісні в розкладі то давніших наших найкращих композиторів (Лисенко — 29 пісень; Леонтович — 20; Стеценко, чудові коляди й колядки — 13), то сучасних, і то наддніпрянських (Козицькй — 4, Вериківський — 1), то галицьких, таких як: Людкевич (4 пісні), В. Барвінський (16 пісень), Н. Нижаківський (20), сам редактор „Співаника" З. Лисько (55 — найбільше), М. Колесса (47), Гайворонський (стрілецькі пісні — 6), А. Рудницький (2), В. Кудрик (5) і Р. Сімович (6), що його імени з якихось причин не названо в передмові редактора...

Ціла книжка робить дуже гарне враження. Видання буде „джерелом справжнього, здорового мистецтва", мистецтва, що певно буде „оживлювати, підбадьорювати і скріплювати українського духа... в нестримному гоні до сонця золотого".

Думаємо, що не буде ні одньої співочої орґанізації, не буде жадної читальні, що не придбає й то вже дуже незабаром, цю таку гарну й корисну книжку: „Великий Співаник Червоної Калини".

Вв.

Е. В. Люкаш.

ЧУДОДІЙНИЙ ГОДИННИК

— Чи ти віриш у чари? — спитав мене раз Яків, як ми сиділи в ліску на траві.

— Зрештою всеодно, чи ти віриш чи не віриш. Оповім тобі дивну пригоду. Минулої середи зайшов я до годинникаря, спитатися його, чи мій кишеньковий годинник уже направлений. Висів у шафі, в якій ховав годинники, які вже були направлені, на годиннику була карточка, а на ній моє назвище.

— Та годинник ось уже йде точно, — сказав я до годинникаря.

— Це вам лише так здається, бо це тільки припадок, що саме показує справжню годину, — відповів годинникар. — А саме, годинник іде стільки заскоро, що показує рівно двацять чотири години більше, ніж є в дійсности. Це, що годинник показує, не є теперішній час, лише завтрішній. Оставте годинник іще тиждень у мене, щоби я точно його направив.

Я вже хотів сказати годинникареві, що прийду по годинник за кілька днів, коли нараз мені промайнула думка у голові.

— Ні, — сказав я годинникареві — я візьму годинник такий, який є.

— Та що вам з годинника, який не йде точно та який спішиться? — зчудувався годинникар.

— Ви лише дайте його мені, я візьму його так на жарт.

Нерадо дав мені годинник і забрався до іншої роботи.

У задумі вийшов я на вулицю. Дивне: для мене й інших людей, була того дня середа 26 липня, а годинник показував четвер 27 липня. Дивно тобі, правда? Я все рад був знати будуччину й ось тепер мені це давнє бажання сповнилося. У моїй кишені чикала маленька машина, що належала до будуччини. Я роздумував, якби то з тієї машини вибути бодай одну тайну.

В тій хвилині перейшов попри мене продавець ґазет, із яких я довідався, що пополудні в другій годині будуть великі кінні перегони, в яких можна виграти великі гроші, коли, поставити на відповідного коня, який переможе. . . .Тут була нагода забагатіти. Мій кишеньковий годинник знає, який кінь перший прибіжить до мети. Ще три години до перегонів, отже до закладу доволі часу.

Яків на хвилинку перестав оповідати, а я хотів зробити деякі завваги на те все, що він мені оповідав. Та він зараз став далі оповідати:

— Я йшов спровола далі глибоко задуманий та не зважав зовсім на великоміський галас. Нараз станув переді мною, як думаєш, хто? Ніхто інший, лише Лісберн. А ти знаєш Лісберна як того, що вміє дати раду в усякій справі та все добру.

— Чуєш, порадь мені, що робити, — сказав я йому та потягнув його на бік.

— Це справді цікаве, — сказав Лісберн — коли я все пояснив йому. — Та не знаю, чи вдасться. Зрештою, попробуємо.

Ми обговорили справу якнайдокладніше, одначе даремне: не прийшла нам до голови ніяка щаслива думка. Нараз він каже:

— Отже цей годинник показує завтрішній час. Дай-но сюди ґазету. Читай її крізь скло цього годинника, то в ґазеті буде тобі все інакше написано.

І справді. Зняв скло з годинника, став крізь нього читати та в цюж мить поблід, бо дійсно було так, як він подумав.

— Ану, заглянь там і читай! — сказав мені та підставив скло.

Я горячково впялив очі в ґазету крізь скло годинника: „Перегони в четвер: 1. Мідас, 2. Геліос, 3. Капітан. Заклад: міліон і пів, міліон, пів міліона". А як я взяв скло на бік, все читалося інакше.

— Що робити? — спитався я.

— Став заклад, і то зараз! — відповів Лісберн. — Ти власник чудодійної машини, яка тобі принесе щастя. Скільки маєш грошей, щоби поставити заклад?

— Коло двісті тисяч.

— Добре. Став заклад. Я зараз іду пошукати моїх трьох приятелів, щоби й вони поставили заклад, хоч у твому імені, бо інакше виглядало би дуже підозріле. Даш їм мале відшкодування, більш нічого. А й сам іще можеш підшукати, кого, що поставить за тебе.

Я дав Лісбернові сто тисяч, щоби ставив на коня Мідаса, а таксамо поставив і я і мої та його приятелі.

Дуже помало минав час. Я пішов до голяря, щоби мене обстриг, бо лише так мусів я, хоч-не-хоч, сидіти спокійно. Як голяр обстриг мене і обголив, намасував і зробив манікір, я був би дав повитинати й нагнітки, та це вже була обідова пора. Зближався час перегонів.

Лісберн ждав уже на мене. Був дуже схвильований. Всі гроші поставив у заклад.

Тепер усе готове, то можемо спокійно та безжурно пообідати, — сказав і сів за стіл.

— Так, потвердив я, щоби вспокоїти його, а також і себе. — А що буде, коли те все ошуканство? Двісті тисяч не дурниця і я був би зруйнований, колиб їх утратив.

— Не бійся, лише замов обід.

Я замовив, а він їв і ще як їв! Я завидував йому, бо я зовсім не міг їсти, такий був схвильований і неспокійний.

— Говори, не муч мене тим своїм довгим оповіданням — перебив я Якові, — Чи коні добігли до мети так, як показував годинник?

— Всі, зовсім у такому **порядку**, як було під склом.

— То мусиш бути дуже багатий. Двісті тисяч поставити на коня, то не щобудь. Скільки тобі загалом виплатили?

— Нічого.

— Якто? Чому? Невжеж не хотіли виплатити тобі такої великої суми?

— Ні.

— Якжеж це могло бути, що ти не забагатів завдяки твоїй ставці?

— Це тому, що я зробив велику дурницю, як звичайно, а саме пробудився. . . Все те був лище сон.

Хто гірший?

Чоловік: Жінки далеко гірші від мужчин. Ніде в Святому Письмі не сказано, що сімох діяволів вигнано з чоловіка.

Жінка: — Це найліпший доказ, що з чоловіка чорти ще не вилізли!

Знає її.

— Щож це, спаковуєтеся? — питається сусід свого приятеля Кобелі, мешканця Тернополя.

— Так, їдемо до Америки літаком.

— Теж від нас до Америки ще не курсують літаки. . .

— Е, дурниця, заки моя жінка збереться, то вже можуть курсувати.

Професор вертається до дому перемоклий до нитки.

— Я забув нині рано взяти парасолю з дому, — каже до жінки.

— Я знаю. . . а коли ти запримітив це?

— Як дощ перестав падати і я хотів замкнути парасолю.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

СВОБОДА ПРЕСИ ПО РОСІЙСЬКИ.

Російська конституція ґарантує свободу преси.

Останнього тижня, коли московські кореспонденти писали на приказ похвали для російської конституції, з Москви пропав Яків Долецький, начальник „тасса", себто російської новинкарської агенції.

Що сталося з ним? — питалися газетярі.

Потім у провінціяльній газеті „Уральський робітник" появилося вияснення, що кліка з „тасса" старалася підмінувати совєтський уряд, малюючи занадто рожево досягнення пятилітки.

Ось і має газетяр свободу: напише про досягнення пятилітки чорно, зліквідують. Напише заясно, теж зліквідують.

ЗРАДА?

Нюйорська газета „Пост" помістила спеціяльну кореспонденцію з Андоверу, Ню Джерзі, про відкриття німецького націстичного літнього табору.

Кореспондент, видно, старається представити, що організатори цього табору це проамериканські агітатори. Щоби переконати своїх читачів, що воно так є, кореспондент подає такі факти: в таборі мають говорити лише по німецьки; в таборі не люблять конгресмена Диксгейна, сенатора Вагнера й Джана Луиса; в таборі продають лише німецьке пиво.

Полишивши на боці питання, яку політику ведуть організатори націстичного табору в Андовері, звернімся до аргументів газети: чи доказують подані нею факти, що організатори вороги Америки?

Чи з того, що хтось говорить не-англійською мовою, виходить, що він ворог Америки? Як так, то міліони американців з Луізіяни, що говорять по французьки, це теж вороги Америки? А як в іншому таборі говорять до дітей лише по жидівськи, то це теж зрада Америки?

Чи з того, що хтось не любить конґресмена Диксгейна, виходить, що він ворог Америки? Адже в самому дистрикті конґресмена Диксгейна є багато людей, що при виборах голосували проти нього. А скільки людей не люблять сенатора Вагнера! А скільки людей не люблять Джана Луиса! Невже вони всі вороги Америки?

І відколи це стало признакою американського патріотизму, щоби пити американське пиво, а не пити заграничного пива?

ДУМКИ НАГОЛОС.

У такій рубриці приносить вилкоберський московфільський тижневик „Свѣтъ" допис Кирила Морзи „Совєтський режім і еврейчики". В тім дописі кидається ще один промінь світла на сталінську катівню.

Автор хоче доказати, що жиди все старалися підривати російську державу від самого її початку, що вони стояли за всіми революційними рухами в Росії, що вони відіграли в останній революції провідну ролю. Каже, що по смерти Леніна ціллю жидів було поставити на чолі російського совєтського уряду свого вибранця, Троцького, але це їм не вдалося, бо Троцького відсунув грузин Сталін. Прийшлося їм, мовляв, задовілитися другорядними позиціями. Вони величали Сталіна як великий авторитет серед росіян, а рівночасно старались усунути Сталіна й заступити його жидом та вернутися до капіталістичної системи. Одначе, каже Кирило Морза, в Росії між російськими комуністами таки знайшлися чесні люди, котрі осталися вірні старій ідеольоґії. Коло Сталіна знайшлися люди, що зрозуміли, мовляв, цю жидівську ґру, і посипалися жидівські голови. І тому, каже Морза, тепер жиди стараються компромітувати совєтський режім, пишучи про „велиана на глиняних ногах", про „божевільних москалів".

„Десять літ тому таких статтей не було — пише Морза — а лише співали похвали совєтському режімові й московському ґенієві. Це доказ, що жидки, підкопавшися під монархістичну Росію, й створивши большевицький режім, своєї старинної цілі, „закабалити" московський народ, не досягнули".

Чи справді це доказ? А як доказ, то чого?

ХТО ВИНЕН? НЕВІСТКА.

Багато жидів стратили голови з руки Сталіна за інтриґи проти Сталіна й проти Росії, але вони ще не того варті, на думку Кирила Морзи, бо вони придумали два найбільші лиха для Росії: капіталізм і комунізм.

Каже Морза, що в своїй кампанії проти Сталіна жиди мали на цілі „вернути в Росії відкритий капіталістичний хижацький порядок.. Адже жидки без капіталізму, без можливости особисто збогачуватися й здирати шкіру з „нечестивих ґоїв" — це те, що риба без води. Тож для нікого не секрет, що комунізм завели в Росії жиди, щоб у першу чергу розбити стару економічну систему й виперти московський національний елемент. І коли все старе буде знищене, на русскім попелищі створити хижацьку капіталістичну систему, в котрій „вибраний нарід" не лише ґрав би першу скрипку, але й рішав би, що вільно, а чого не вільно московському народові".

Виходить таке, що як у Росії лишиться комунізм, то цьому винуваті жиди; а як у Росії впаде комунізм і Росія вернеться назад до капіталізму, то цьому винуваті теж жиди.

Ґазета зовсім слушно назвала статтю „Думки наголос": справді, як автор статті думає, то читач так і може чути, як машинерія скреготить.

УВАГА! ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ УВАГА!

ПРОПАМЯТНУ КНИГУ У. Н. СОЮЗУ

може тепер замовити кожний член ЧЕРЕЗ СВІЙ ВІДДІЛ, або прямо ЧЕРЕЗ АДМІНІСТРАЦІЮ „СВОБОДИ", пересилаючи враз з замовленням $1.00 та подаючи число того відділу У. Н. Союзу, до якого замовляючий належить.

Ціна Пропамятної Книги виносить $5.00, але члени У. Н. Союзу платять тільки $1.00 титулом звороту коштів та тих видатків, получених з спеціяльною оправою цеї Книги.

ПРОПАМЯТНА КНИГА

ВИДАНА З НАГОДИ СОРОКЛІТНЬОГО ЮВИЛЕЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

ЗРЕДАГУВАВ Д-Р ЛУКА МИШУГА

ДЖЕРЗІ СИТІ, НЮ ДЖЕРЗІ НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ 1936

КОРИСТАЙТЕ З ЦЕЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ ОФЕРТИ

і негайно подбайте, щоб у домі кожного свідомого члена чи члениці Українського Народного Союзу була ця Пропамятна Книга, що передає живо й правдиво все те, чим жило, про що мріло й чого доконало старше покоління нашої іміґрації в Америці, як теж і те, чим живе й що думає про нашу будучність в Америці — наше тут роджене покоління.

Висилайте замовлення негайно як не до секретаря свого відділу, так прямо на таку адресу:

„SVOBODA", 81-83 GRAND STREET JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СВІТОВА ВИСТАВА В НЮ ЙОРКУ.

Ню Йорк готовить на 1939 рік величаву Світову Виставу.

На нарадах наших організацій та преси вже порушувано значіння цеї вистави з боку народньої пропаґанди.

Не порушувано одначе другої важної сторони вистави, а це її господарського значіння. Які користи принесе вона мешканцям Ню Йорку й околиці?

Щоб дати на це відповідь, треба знати точне місце, де та вистава буде мати свої будівлі.

Світова Вистава відбудеться на площі Флошінґ Медовс, у розмірі одинацятьсот акрів землі, що лежить поміжи дільницями Флошінґ, Асторія і Корона. По виставі на цій площі буде міський парк.

Тому не диво, що там збудували, та дальше будують нові комунікаційні засоби, от як міст „трайборо", який лучить Менгетан, Бронкс і Квінс; будують також тунель з Менгетан до Квінс, для автомобілів. Нові парки, купальні, велику пристань для літаків у Норт Біч, пречудні дороги та нові величезні доми.

Все це вказує, що ціни на реальности в околиці вистави підуть вгору — бо вже тепер торговці скуповують майже всі більші реальности.

Чищення старих домів у Ню Йорку виганяє значну частину його мешканців; ця надвишка населення виходить у кращі дільниці — як Асторія, Джексон Гайтс, чи Флошінґ — і очевидно підносить ціни вгору.

Це повинні мати на увазі наші бізнесмени та ті люди, які бажають мати гарне мешкання для родини, а зокрема для виховання своїх дітей, як також виглядів на недалекі зиски з нагоди Світової Вистави.

Михайло Галан,
Асторія, Лонґ Айленд.

УКРАЇНСЬКА ДРАМАТИЧНА СТУДІЯ У ПРАЗІ

Студію цю засновано в осени 1934 р. з ініціятиви знаменитої української артистки Наталі Дорошенкової, що була до свого відїзду з Праги, в осени минулого року, мистецькою керовницею студії. Її мила режисерська праця мала успіх, який виявився в діточерідних виступах студії. П. Дорошенкову вибрано почесною членкинею Укр. Драматичної Студії. В останнім часі готується до вистави песу совєтського письменника, засланого на Соловки, М. Куліша, „Мина Мазайло". Вистава має відбутися в осени. Приступлено до видання часопису „Український театр". Перше число звилося при кінці травня. Часопис зустрів моральне і матеріяльне підтримання громадянства, що дасть можність видавати його від вересня щомісячно. Для чеської преси видається короткі хронікарські замітки про життя українського театру. В листопаді має бути уладжена вистава розвитку українського театру в Празі, де буде виставлена драматична література, театральні часописи, афіші, фотоґрафії драматурґів, артистів і режисерів українського театру, знимки сцен клясичних і модерних пес українського репертуару, національні строї і т. і. Приготовним комітетом кермує проф. Д. Антонович. До студії належать 25 осіб. Кермує справою д-р Павличук. Члени студії переважно молодь, що ставиться поважно до своєї праці.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ІРВІНҐТОН, Н. ДЖ.

Односельчани села Біще, пов. Бережани, зложили знову на будову Народнього Дому в Біщу такі жертви: по $5: Василь і Анна Болюх, Андрій і Анна Олексів, Григорій Болюх, О. Гиса, І. Ворона; по $2: Г. Ковба, П. Гарасимів, С. Гиса; по $1: Р. Китавська, А. Вінічек; по 50 ц.: М. і Марія Жак. Разом $33.50, які вислано через Обєднання на призначену ціль.

ҐВІЛІНҐ, В. ВА.

Замісць вінка на визвольну боротьбу.

Замісць вінка на могилу мого друга Івана Пукача, якого, як це було подано в „Свободі", замордували ударом сокирою нелюди-брати, посилаю $2 на визвольну боротьбу та закликаю односельчан зі Стрільбич, пов. Старий Самбір, в якому працював багато на народній ниві покійний Пукач, щоб зложили і поставили йому памятник. На ту ціль я сам деклярую $5. Бо покійний Іван Пукач поклав великі заслуги для села Стрільбич. Він позакладав там кілька українських організацій, побудував величавий Народній Дім. Якраз я отримав з рідного села листа, в якому члени Народнього Дому гостро осуджують цей бруталь-ний морд. Через його смерть громада втратила щирого і розумного народнього працівника.

Михайло Дуткевич.

РИЧМОНД ГИЛ, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Дня 17. ц. м. відбулося богослуження по покійному Івановї Орлянові, в українській церкві в Брукліні. По богослуженню зійшлася рідня і приятелі в домі покійного, щоб розвеселити смутком прибиту рідню. При тій нагоді зібрані не забули на народні ціли, для яких стільки працював покійний. На заклик пані К. Нечесної переведено збірку на визвольну боротьбу, яка дала суму $10. Зложили: по $1: В. Костишин, С. Миськів, М. Паращук, Л. Великановnatch, І. Геба, Е. Орлян, К. Нечесна, В. Цісик, Й. Орлян; по 50 ц.: Г. Лавич і Н. Н. Гроші вислано через Обєднання на призначену ціль.

К. Нечесна.

Один ґрафоман визначається незвичайною плодовитістю. Шість днів пише, а семий присвячує „пригаді" дирекцій, які засипує плодами свого пера. Раз упав наче бомба до кабінету директора театру:

— Пане директоре, це вже хіба помилка?!

— Що?

— Я вислав вам шість драм, а ви мені звернули аж сім!

ЧОГО ВЧАТЬСЯ МОЛОДІ ВІДЕНКИ?

Життя колишньої блискучої столиці австро-угорської імперії — Відня, по розпаді тої імперії дуже підупало.

З широких оживлених вулиць, з розкішних віденських парків зникла святочна, пишно одягнена юрба, а її місце наповнюють ті вулиці заклопотані щоденними матеріяльними турботами робітники та міщани. Замісць пишних пань під парасольками, що переїздили вулицями на прохід, чи за покупками до дорогих крамниць, у розкішних екіпажах, біжать тепер скромно, хоч з питомою віденкам елеґанцією, одягнені господині з кошиками в руках або студентки з течками під пахою. Зник Відень святочний, бездільний, зате є Відень буденний, практичний, одначе той Відень, що звик до культурного життя і навіть при теперішніх тяжких матеріяльних обставинах не хоче зректись тих духових і культурних потреб, якими Відень колись славився.

Віденці зуміли пристосуватись до сучасного свого життя — це їм треба признати. Зуміли теж віденки пристосуватись до свого теперішнього становища і не тратять навіть питомого їм бадьорого настрою.

Пристосовує відповідно своє життя теж віденська молодь — зокрема жіноча. З колишніх веселих і може навіть трохи легкосердних панянок, що цікавились танцями, туалетами, а в найліпшому випадку музикою та іншим мистецтвом (беремо пересічну віденку), стали теперішні молоді віденки практичними, дбайливими господинями, які до своїх обовязків ставляться дуже поважно, бо розуміють, що в сучасну скрутну матеріяльну добу ті обовязки ґрають важну ролю. Взялись молоді віденки до господарської науки. Останніми часами у Відні повідкривали багато господарських шкіл і всі вони переповнені учасницями. Дівчата вчаться там варити, шити, латати, як теж інших ручних робіт, вчаться робити докладні домашні порядки, шурують підлоги, миють вікна, перуть. Одним із головних предметів є плекання немовлят та догляд за хворими. Мають у тих школах окремі кімнати, де є все потрібне для того, щоб навчитись ходити коло дитини, від ляльки природнього дитячого зросту починаючи і кінчаючи дрібними дитячими забавками, які мають у вихованні дитини спеціяльне значіння. Шиють там усю дитячу виправу, купають ляльки та вчаться годувати діти ріжного віку. При кінці року відбуваються в тих школах публичні іспити, після яких усі подруги запрошують на обід, де вони ще раз оцінюють, чи добре учениці вчились, чи зле. Очевидно, що та проба все випадає добре. Ці іспити віденки прикрашують питомими їм веселими дотепами, так, що учениці звичайно чекають тих іспитів, як милої розваги.

Віденські дітчатка без фальшивого сорому признаються, що йдуть до тих шкіл, бо хотять добре вийти заміж, а маючи диплом господарської школи в кишені, мають вони на добре заміжжя більше шанс.

Інші австрійські міста наслідують Відень, так, що жіноча молодь всієї Австрії має нагоду вивчитись на добрих господинь і цю нагоду використовує.

ВЗОРИ канва, нитки до вишивання D. M. C. і стемповані річи. Пишіть по катальоґ до:
UKRAINIAN BAZAAR, 97 AVENUE A, NEW YORK, N. Y.

ІСТОРІЯ КОНКІСТАДОРІВ

Історія конкістадорів чи не найцікавіша з усієї історії людства. Почалася ця історія з того славного дня, коли Христофор Колюмб 12 жовтня 1492 р. закинув якорі на побережжі нинішніх Багамських островів і тим відкрив Новий Світ.

Найбільше заслужились у відкритті еспанської Америки: Христофор Колюмб,е Герман Кортез, Франц Пізаро, та Фернандо де Магалянез. Із них лише два були з року еспанці: Кортез і Пізаро. Колюмб був італієць, а Магалянез португалець. Крім них було багато інших, які також причинилися до оснування Нової Еспанії, цісарства, про яке Карло V. сказав: „Де лише сонце світить, там є Еспанія!"

Із них треба згадати бодай важніших, щоби зрозуміти добу відкрить і завайовань. Сюди передівсім треба зарахувати **Васка Кунеза де Бальбо,** що перший причалив до побережжя Тихого океану. Пізніше цісарів повновласник Педро Аріяс де Авіля приказав засудити його на смерть, за здогадну змову. **Педро Вальдівія,** який заняв Чіле, належить також сюди. Він також покінчив трагічно. Його видав на муки, а потім на смерть його бувший слуга Лявтаро, член індіянського племени аравканців, дуже хоробрих войовників, які не хотіли примиритися з чужою владою. **Ґонзальо Хіменец де Кесада,** який завоював нинішню Колюмбію, а в короля Боготи знайшов склади золота, срібла та смараґдів, був безбоязний і витревалий. Помер як маршал нового королівства Гранади; так назвали землю, яку він відкрив і завоював для еспанської корони.

Та еспанські королі не дуже довіряли конкістадорам і коли конкістадори сповнили своє завдання, Мадрид старався вкоротити їх владу. Це й було зрозуміле, бо конкістадори, заохочені успіхами, стали посягати по владу, по багатства. До таких належав і **Ґонзальо Пізаро,** один із чотирьох братів Франца Пізара, яких він забрав зі собою до Перу після того, як відкрив королівство інків. Ґонзальо після вбивства свого брата Франца був якийсь час необмеженим володарем території від нинішнього Панамського каналу на південь, куди сягала влада еспанців. Він побив військо **Нунеза де ля Веска,** якого мадридський двір післав, щоб узяв владу в Перу у свої руки та щоб укоротив силу Пізарової династії. Де ля Веска покарав смертю.

Та те, що не вдалося Нунезові де ля Веска, виконав **священик Педро де ля Ґаска.** Його вислав мадридський двір, щоб закріпив королівську владу в Перу. Давали йому сильний відділ війська та епископську мітру, заки вибрався до Нової Еспанії. Він відмовився приняти; сказав, що йому вистане молитовник і чернечі ризи. За короткий час сповнив своє завдання. Ґонзаля Пізара покинули майже всі старшини, його побили в бою і взяли в полон. Суд засудив Пізара на смерть і на другий день виконали смертний присуд. Педро де ля Ґаска остався три роки в Перу та виконав важні реформи, а передівсім старався облекшити життя індіянських племен. Як відїздив до Еспанії, індіянські ватажки давали йому великі скарби, та він не приняв. Вернувся до Еспанії такий самий бідний, як і був прийшов.

Дієго де Альмаґро був селянський син, як і Пізаро, а в Перу, яке поміг заваювати, дійшов до найбільших почестей. Між ним і Пізаровими братами прийшло до непорозуміння. Альмаґро попавсь у руки Фернанда Пізара, який дав його засудити на смерть і вдушити у вязниці. Так закінчив після Пізара найславніший завойовник Перу. Коли пізніше Фернандо Пізаро вернувся до Еспанії, його поставили перед суд за вбивство Альмаґра, якого земляки прославляли після смерти у піснях за його славні конкістадорські діла. Фернанда Пізара замкнули у вязниці, в якій прожив іще десять літ. Опісля випустили його на волю і дожив глибокої старости. Він був одинокий з братів Пізаро, що помер природною смертю.

Щоби якслід зрозуміти часи еспанських конкістадорів, треба тямити, що їх заморські подорожі та завоювання почалися, коли Еспанія, після столітніх крівавих боїв із маврами, вківці зединилася і коли хрест наново засяв на мурах Альгамбри, останнього прибіжища маврських володарів. Тим закінчилася геройська епопея в еспанському житті, відома під назвою Реконкіста. Лицарство в тих часах процвітало в Еспанії. **Еспанська піхота була найліпша в Европі та ширила славу еспанської зброї в Італії і Фляндрії.** Для еспанців заморські зовоювання і хрещення індіян були наче продовженням боротьби проти маврів. Конкістадори вірили, що ніякої користи не буде з нововідкритих країн, коли не охрестять покорених індіян.

У цих змаганнях допускалися жахом проймаючих учинків, винищували цілі індіянські племена, виставляли на муки тисячі й тисячі індіян, переміняли у невільників десятки тисяч людей. Та такі були тодішні часи, без милосердя, жорстокі, ні трохи не цінили життя неприятеля, головнож поган і півварвар. Еспанські королі приказували людяніше поводитися з індіянами, пізніше видали й закони, якими заборонювали поневолювати індіянські племена та відбирати їм їх посілости, потрібні до життя. Та ті закони довгі часи осталися лише мертвими буквами на папері. Колиж Нунез де ля Веска згідно з розпорядком короля став переводити їх у діло, стрінувся із спротивом майже всіх еспанців у Новому Світі, тому мусів перестати з тим.

Жорстокі були конкістадори не лише супроти індіян, а й між собою, як між ними приходили до війни. Один одному не прощав. Вчорашні найліпші приятелі та співробітники часто на другий день між собою воювали та грізно винищували один одного. І довгого часу треба було заки могутности та силі еспанських королів удалося зломити владу конкістадорів. У цій боротьбі переплатили життям майже всі конкістадори, які пішли слідами Колюмба. Жорстокостей й крівавої різні допускалися конкістадори часто тому, щоб застрашити індіян, бо їх було багато більше ніж еспанських вояків. Франціско Пізаро підступом заманив останнього володаря інків, Атагуальпу, до Кахамарки, його столиці, яку був покинув, із засідки заскочив численний почот індіянського володаря та повбивав кілька тисяч людей, хоч вони взагалі не боролися. Так то Пізаро покорив стару державу інків, одно з найкультурніших племен Америки.

Фернандо Кортез із шістьма узброєними вояками прийшов до двора **Монтезуми,** якого його мексиканські піддані шанували наче півбога, й приказав йому, щоб ішов із ним. Обвинуватив Монтезуму, що є співучасником убивства кількох еспанців, яких побив біля Веру Круз Монтезумів свояк. Монтезума, перед яким дріжала і найбільша шляхта його цісарства, якого багатства були казкові і який мав тисячі славних воїнів і був володарем одної з найпоступовіших держав Нового Світу, здріґнувся із люти на такий приказ, та зараз заволодів над собою і пішов за Кортезом. Цим поправді спричинив кінець свободи великої держави азтеків і Мексик дістався під владу еспанської корони.

Легкість, із якою конкістадори завоювали столітні індіянські держави, дивувала сучасників, а часто і самих завойовників. Скорі та розмірно легкі перемоги конкістадорів треба приписати передівсім їх відвазі, витревалости та цьому, що розумілися на военному ремеслі, та появі коня у Новому Світі. **Кінь відіграв вирішну ролю у скорому завоюванні Нової Еспанії. Доки конкістадори не прийшли до Америки, індіяни не бачили коня.** Поява коня застрашила індіян, які зпочатку думали, що кінь і їздець це одно сотворіння. Майже в усіх боях кінь відіграв рішальну ролю та запевнив перемогу конкістадорам.

Підсоння, праліси, Кордільєри, недуги, голод — це були головні вороги конкістадорів. Бої з індіянами в порівнянні з тими живловими труднощами були наче забавкою. І **від тих живлових нещасть згинуло багато більше еспанців,** ніж від стріл, сокир і швиґалок індіян. Може завоювання Нового Світу булоб проволіклося ще десятки й десятки літ, колиб конкістадори не знайшли були союзників у погноблених індіянських племен, яких їх співплемінники немилосердно використовували. Деякі підчинені індіянські племена мусіли що року азтецьким священикам давати означену скількість дітей, або юнаків, яким вони живцем виймали серце з грудей та приносили у жертву своїм божкам. Поміч мали конкістадори також від віковвих неприятелів голов. індіянських держав. І так, тляксკальські індіяни дали велику поміч Кортезові в його поході на державу азтеків. Вони були найзапекліші вороги азтеків, тому їх жорстокости, яких допускалися над переможеними азтеками, перевищали жорстокости еспанців. Між індіянськими племенами було теж багато людоїдів, навіть і таких, що їли сире мясо вбитих дітей і молодих людей.

Конкістадори не лише руйнували та вбивали. Вони теж будували міста й основували оселі. Таким був наприклад **Пізаро.** Він, **хоч помер неписьменний, приказав побудувати Ліму,** свою столицю. Конкістадори приносили з собою цивілізацію та культуру своєї батьківщини, яка помало перетворювала Нову Еспанію. Може найбільшим промахом конкістадорів було, що вони не приходили до Нового Світу як кольоністи, що хочуть працювати на ріллі, а приходили тому, щоби збагатитися та вернутись у батьківщину, або щоб жити в Новому Світі легким життям, як відкриють і „завоюють" нові землі, використуючи індіянську робучу силу. Та, не зважаючи на всі промахи, та всі жорстокости, яких допустилися конкістадори, вони збагатили людство новим континентом і створили нову добу в історії світу, який усе ще є у розвитку. Фернандо де Магалянез за ціну свого життя перший переплив Тихий океан і дістався на Індійський океан та так оплив земну кулю. Діла конкістадорів не можуть піти в забуття.

НОВІ КНИЖКИ З КРАЮ

Д-р Шухевич Степан: ГІРКИЙ ТО СМІХ. Воєнні оповідання	$ 85
Полянич, Б.: КІМНАТА З ОДНИМ ВХОДОМ, сензаційна повість	50
Полянич, Б.: ТОВАРИШІ УСМІХУ, сензаційна повість	40
Мродовець, Д.: ГАЙДАМАКИ, в двох томах	1.00
Гоголь, М.: СТРАШНА ПОМСТА та інші оповідання з передмовою М. Голубця	50
Радич, В.: МАКСИМ ЗАЛІЗНЯК, в двох томах	1.00
Чайковський, Андрій: ЗА НАЖИВОЮ. Повість з галицького селянського життя	50
Горнішвський, П.: ПІД ПРАПОРИ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	50
Будзиновський, В.: ГРЕМИТЬ. Історична повість	50
Голубець, Микола: ГЕЙ ВИДНО СЕЛО. (Нарис	50
Журба, Г.: ЗОРІ СВІТ ЗАПОВІДАЮТЬ з післясловом М. Голубця	50
Косач, Юрій: СОНЦЕ В ЧИГИРИНІ. Повість про декабристів на Укр.	50
Павло, Свій (Свенціцький): СТЕПОВІ ОПОВІДАННЯ	50
Турянський, Осип: СИН ЗЕМЛІ, в двох томах	1.00
Верн, Жіль: ЗАМОК У КАРПАТАХ	40
Островський, В.: ЗА ҐРОШЕМ. Оповідання	50
Голубець, Микола: ЗА УКРАЇНСЬКИЙ ЛЬВІВ. Епізоди боротьби XIII—XVIII. в.	25

"SVOBODA,"
81-83 Grand Street, (P. O. Box 346) Jeraey City, N. J.

ВАЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

ОТСИМ АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ" ПОВІДОМЛЯЄ УСІХ ТИХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬ У „СВОБОДІ" РІЖНІ СВОЇ ІМПРЕЗИ, ЩО „СВОБОДА" НЕ МОЖЕ ПОМІЩУВАТИ В ОГОЛОШЕННЯХ НІЯКОЇ ЗГАДКИ ПРО ЯКІНЕБУДЬ „ВИГРАВКИ", БО ЦЕ ПРОТИЗАКОННЕ.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

КЛІВЛЕНД, О.

З уродин на визвольну боротьбу.

Дуже гарним і відрадним явищем є те, що українські націоналісти при всяких оказіях не забувають про рідний край, з яким вяже їх так багато живих споминів, переживань та змагань.

Дня 11. липня ц. р. приятелі пані Софії Когут влаштували їй несподіванку з нагоди її уродин. При веселій забаві гості не забули за рідний край і на заклик Михайла Яроша зложили $21 на визвольну боротьбу. Говорила також у цій справі панна Марія Олексин. Зложили по $1: С. Олексин, Марія Розоміло, М. Колодій, Т. Бобечко, І. Ґой, Тетяна Павлина, Семенюк, І. Гаврик, М. Когут, Софія Когут; по 50 ц.: Анна Котович, Марія Кукіз, П. Головчак, пані Гаврик, Марія Кліщинська, І. Бурян, С. Щербейчук, Т. Федорчак, пані Набережна, пані Семенюк, Катерина Сушко, Г. Кукіз, М. Бойко, Марія Шило, Ф. Мураль. Гроші вислано через Ц. У. ОДВУ на призначену ціль.

Михайло Ярош.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

Свято Матери.

Дня 15. травня ц. р. злучені товариства й сестрицтва відсвяткували маленьке свято, День Матери. В суботу рано місцевий парох о. Володимир Лотович відправив Службу Божу за здоровля члениць та панахиду за тих, що померли. Після Служби Божої зійшлися всі разом до церковної галі на „спільне снідання". Підчас перекуски о. Лотович сказав коротку промову, в якій заохотив присутніх до дальшої праці в мідсцевій громаді. При тій нагоді не забули наші сестриці також про своїх сестер у старому краю і зложили для матерей Біласа і Данилишина $62.50, котрі передано через Обєднання на призначену ціль. Збіркою занялася пані А. Скочипець.

Присутня.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (72)

Ватажок індіян уже майже добігав до Джорджа і Юлі. Він бундючно вимахував своїм кинджалом, перестерігаючи заздалегідь, що в нього зовсім не приязні наміри. Тарзан рішився за всяку ціну спинити його, хоч знав, що це багато не поможе, бо індіян було чимало: коли він спинить одного, то на його місце появиться цілий десяток.

Тарзан чимскорше видряпався на дерево, щоб звідтам упасти на індіян. Вони його не бачили. Коли їх ватажок підійшов близько до пня, на якому сидів Тарзан, останній нагло зіскочив з дерева і заступив індіянинові дорогу. Ватажок залякався на смерть і вже у власній обороні відруховo підняв свого кинджала, щоб ним пробити Тарзана.

Але Тарзан одним рухом відхилив його удар, а далі схопив його за рамя і витрутив йому кинджала з рук. Ще далі Тарзанові блисла одна гадка в голові: він схопив ватажка в пояс і, підскочивши, зловився одною рукою за галузь, а потім наче вивірка видряпався на дерево. Індіяни, дивлячись на те, остовпіли з дива.

Сидячи на гиляці, він закричав униз до індіян: „Коли ви не полишите нас у спокою і коли не позволите нам у мирі відійти, то я убю вашого ватажка". Ватажок тряся зі страху і адавалося, що ця штука вдасться. Всетаки індіяни внизу були розлючені до крайности й ніяк не були настроєні до покори, Головно, коли йшло не про їх власну шкіру, тільки про шкіру їх ватажка.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОШУКУЮ в дуже важних краєвих справах ВАСИЛЯ ЛІВІВСЬКОГО, родом з Нагорін, повіт Заліщики, Галичина. Хто про него знавби, або він самий, хай зголоситься на таку адресу:
ПАРАСКА ФЕБЮК,
114 Broadway, Scranton, Pa.

Д-р Є. ЧЕРНОВ
(Европейський специяліст)
Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок. — Шкіра й кров.
223 Second Ave., cor. 14 St., N. Y. C.
Room 14.
Офісові години 10—8; неділя 11—2.
Жінка-доктор до обслуги.
Проміні X & флюроскоп $2.00.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12. ввечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

Д-Р Є. Я. МИХАЛЕНКО
ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
1605 W. CHICAGO AVENUE
(cor Chicago and Ashland)
CHICAGO, ILL.
Урядові години:
9—10; 1—4; 7—8.
Office phone: Seeley 5004
Res. phone: Van Buren 1126

БОЛІ НІГ.
Рани на ногах, опухлі ноги, набряклі жили, болячі ноги, флебітіс (запалення жил), напухлі або болячі коліна чи кісточки і ревматичні ноги успішно лікуємо новими европейськими методами без операції.
Офісові години: щоденно від 1 до 6 ввечір, в понеділки і четверги від 1. до 9. ввечір. Нема урядових годин у неділі.
Говоримо українською мовою.
Dr. L. A. BEHLA
320 W. 86 St., New York City
Близько Бродвею.
ЕВРОПЕЙСЬКИЙ СПЕЦІЯЛІСТ.

МИРОН ЛИТВИН
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Без ріжниці, як далеко поза Нюарком. Вразі потреби телефонуйте до нас. Обслуга щира і чесна. — Office:
383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.
Phone: Essex 3-5347

ІВАН БУНЬКО
Новий Український Ундертейкер
заряджує погребами по ціні так низькій, як $150. Обслуга найкраща.
JOHN BUNKO
Licensed Uundertaker & Embalmer
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Dignified Funerals as low as $150.
Telephone: Orchard 4-8088

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel. Melrose 5-6577.